

George ROCA

INTERVIU CU DL. COLONEL (R) DR. CONSTANTIN MOȘINCAT – ISTORIC, PREȘEDINTELE ASOCIAȚIEI NAȚIONALE „CAVALERII DE CLIO”

Motto:

*„Tu urmaș, al celor care s-au împământenit aici (în Rădulești),
ai datoria sfântă să mergi în pelerinaj în locurile de unde
s-au desprins părinții, moși sau strămoșii tăi,
și abia atunci vei înțelege strângerea inimii lor
și golul ce s-a format în sufletul lor.
Vei înțelege și pe poetul acela ce a cântat:
„Românașului îi place/ Sus la munte, sus la munte, la izvor/
Liber și să fie-n pace/ al naturii, al naturii, domnitor...”*

George ROCA: Domnule colonel, vă mulțumesc pentru acordarea acestui interviu. Aș dori o prezentare a dumneavoastră de la origini până în zilele noastre. Da unde vă trageți rădăcinile?

Constantin MOȘINCAT: Pentru mine este un adevărat răsfăț să îl văd și să-l întâlnesc, pe Corsoul din Oradea, pe Omul de la Antipozi, cavalerul-poet și scriitor, distins domn și drag prieten George Roca. Cum poți să te autodefiniști ca om în câteva cuvinte? Ce ai putea să spui, ca să-i captezi atenția, sufletul cititorului? Se spune că oamenii pe care-i întâlnești în calea ta se află acolo dintr-un anumit motiv, că îți influențează viața într-un fel sau altul. Și zicerea asta este verificată și probată și în cazul domnului George Roca. Și asta de mai bine de un sfert de veac! Și iată că de-odată devenim protocolari. Eu zic să fim așa cum suntem și ne știu toți cei din jur, direcți!

Pe mine și acum timpul mă împinge spre a face. Da, pentru că de acel timp al ostășiei nu mă pot detașa căci a fost timpul existenței tinereții mele. Aș da orice dacă cineva ar putea să-mi redea tinerețea. Și pentru mine în acest moment reprezintă o privire critică, în oglindă, din spatele acesteia, fără a mă jena de ceea ce am făcut, fără a mă scuza pentru ceea ce nu am făcut. Acest timp al fructului de maturitate reprezintă o nevoie de limpezire a gândurilor. Tic-Tac-ul memorie este o provocare, o răscolire a vieții mele, o plăcută privire spre propriul meu trecut pe care voi încerca, pe cât se poate, să nu-l coafez, să nu-l zugrăvesc ci să-l prezint pur și simplu.

George ROCA: Desigur draga Costică, dacă așa vrei vom încerca să scăpăm de formule protocolare! Să ne reîntoarcem la întrebare, ești pregătit pentru o prezentare personală, pentru un interviu mai complex?

Constantin MOȘINCAT: Prezentarea ce mi-o ceri, dragă prietene George, ar trebui ancorată în adâncul rădăcinilor satului Rădulești, nativ românesc, fondat de bunicii mei în anul 1928. Pe baza trăirilor cu intensă emoție, din primii ani ai copilăriei, pot confirma teoria fondată de Lucian Blaga, în 1937, în discursul său de primire în Academia Română, despre „singura mare copilărie”, petrecută acolo unde „s-a născut veșnicia”, care după privirea celor 97 de ani ai mamei, sau după cei 71 ai mei, în Rădulești se învârtea „universul”, pe care am încercat să-l redau cât mai fidel, în scurte povestioare în monografia „*Rădulești. Plugari la datorie*”. Și asocierea cu faptele petrecute pe „orbita mare a țării” am făcut-o după amintirile acumulate în șapte ani de trai în sat, fără să fi cunoscut atunci teoria marelui filosof român referitoare la „matricea stilistică a satului”.

Și cum să nu fie așa. Prietene cititor, cugetă cu atenție la „porunca” din șirele următoare: *„Tu urmaș, al celor care s-au împământănit aici (în Rădulești), ai datoria sfântă să mergi în pelerinaj în locurile de unde s-au desprins părinții, moși sau strămoșii tăi, și abia atunci vei înțelege strângerea inimii lor și golul ce s-a format în sufletul lor. Vei înțelege și pe poetul acela ce a cântat: «Românașului îi place/ Sus la munte, sus la munte, la izvor/ Liber li să fie-n pace/ Al naturii, al naturii domnitor...» Tu urmaș al celor din Aleuș, Recea și Sâg știi locurile strămoșilor tăi? Văzuta-i minunatele locuri deluroase pline de pomi și fâneate și satele așezate frumos la poalele sau în împrejurimile Rezului?»*

Lăsând în urmă acele locuri, băștinașii au venit în Rădulești la ordinul Patriei și au adus cu ei aerul proaspăt și curat al românului de la munte. Au venit și pentru a scăpa de sărăcie dar și pentru îndeplinirea ordinului Patriei, la hotarul de apus al țării, întregit la 1918, ca plugari grăniceri. Cu toată sărăcia lor, în străiță, lângă merinde au rânduie cu grijă tradițiile, obiceiurile, pentru ca sufletele să li se hrănească, asemenea strămoșilor, din același limpede izvor al Rezului.

Copilăria a fost cea mai frumoasă vreme când, de cum făceam ochii mari, în stălucirea soarelui și până la asfințit, ne jucam nestingheriți. *Semănată* cu joaca era până și „*joaca de-a muncii*”. Sarcinile erau specifice vârstei fiecăruia, ceea ce a creat un spirit al răspunderii. Joacă, joacă, dar mai întâi un pic de muncă. Așa am ajuns să fiu stăpân peste un cârd de 30 de boboci de găște și „babele” lor. Să le plimb pe duleu și miriște până le stătea gușa într-o parte, umflată ca un balon gata să explodeze și să le aduc mănunchiuri de spice de la arie puilor de cloșcă ce ne asaltau. Dintre peripețiile vremii, însoțit de sora Maria îmi amintesc episodul când am primit „misiunea” de a păzi vaca, care păștea pe drumul dinspre Ier. Dar, noi ocupați cu joaca, am scăpat bietul animal în parcela noastră de lucernă și a căzut *Juji* umflată, salvată de brișca lui Ioani Șorian, predată apoi la abator, pe un preț de nimica. De ocară ne-a salvat bunicu, nene Mitru, care ne-a dat altă junincă, pe *Mândraia*, în loc. Din snopii de tulei ne făceam corturi, adevăratele castele, în care erau legănate, de surorile mele, păpușile făcute din coceni, pănuși și mătasea de porumb. „*Ólul (ulciorul) cu apă de la fântână l-ai spart tu fratele meu*”, avea să reproșeze sora Maria. Pentru că nu s-a „trădat” făptașul – pe loc - ambii am fost pedepsiți, și „închiși în grajd”, până la mărturisirea faptei. De ciudă, i-am propus surorii să facem pipi pe lanțul vitelor. Propunere pe care Maria, a refuzat-o, amenințându-mă că îmi divulgă imediat intenția. Mama auzind povestea, pufnind în râs, ne-a micșorat pedeapsa detenției și ne-a trimis să culegem buruieni la purcei. Ideile

erau ale năstrujnicului frate, ce eram eu. „Sora mai mare, Lenuța se juca mai mult cu tine”, era de părere mijlocia. „Așa că și eu trebuia să mi te fac aliat”, zice sora Maria. Raiul florilor și simfonia adevărată o văzusem și auzisem prima oară în livada bunicului. Iarba multicoloră, de la galbenul pădărilor la verdele intens al frunzelor, totul părea un covor pictat inegalabil, stropit cu alb, albastru de un pastel mirific, deasupra căruia corul de albine cu zumzet de cules și trafic intens aducea cea mai perfectă armonie pe care nu-și permitea s-o deranjeze nici un spectator, oricât de rebel ar fi fost bondarii, sau cosașii la asfințit. Instalat confortabil la umbra unui prun, priveam albastrul pur al cerului printre florile adiate ușor de o pală de vânt, ori aplecate sub greutatea armatei de albine venite, ca într-un asediu, în misiune, la cules. Așa mi-a rămas amintirea locului unde, de multe ori, treceam în lumea viselor: păduricea de salcâmi, rămasă moștenire de familie.

Mai apăreau supărări când jucam „v-ați ascunselea” și în fuga către victorie strigam: „Io am ajuns primul...”, „Ba io...!”, „Io te-am văzut primul...”, „Ba io, nu-i așè?”. (îi întrebam pe ceilalți)... „Ba io am bătut primul butucul, nu m-ați auzit (văzut)?”. „Am fost înaintea ta...” Și fiind mai îngăduitor rupeam supărarea: „Noa, lasă c-oi tupi io din nou, numai să ne jucăm!”. Și iar și iar jocul se derula prin toate cotloanele gospodăriei bunicului ce cuprindeau în brațele sale universul copilăriei noastre. Așa, eram prinși (descoperiți) în ieslea cu fân și paie din poiată, în ciubărul din șură, după uși, pe sub paturile din cuptoriște, în saivanul de oi, prin cotețul păsărilor, ori când grohăitul purceilor ne dădeau de gol, pe lângă cuibarele găinilor ce-și isprăvisise treaba, sau de negăsit, când spațiul era mai generos... Nu cred că putea fi vreun loc necercetat și neexploatat. Copilăria era pretutindeni, încăpea peste tot, unde se putea ascunde Măria Sa Prichindelul. Locul se pierdea și identifica pretutindeni, „gașca” adunându-se pentru a se pierde din nou, iarăși și iar, în fiecare zi. Multe mai erau castelele copilăriei și nici un loc nu rămânea neatins de zburdălnicia ei, că era moară, că era car, că era poiată cu rândunele, colibe din coceni, că era cortul-piramidă din „halduri de cânepă” sau cruci de grâu, colibe de fân ori paie „pupti de tulheni”, „castel” era tot mereu cuprins de taină și mister sau căsuță încărcată cu ceea ce voiai să fie... Imaginație fără de limite, hotar fără de margini... Grădinile ofereau materiale diverse, din care se putea „inventă” jucăria dorită, funcție de anotimp: din soc ne făceam pușcă cu glonț de câlți sau fuior și pistol de apă, din tulpinile de păpădie – lăntișor pentru decorare, purtate la gât sau oferite păpușilor; iar din tulpina de la porumb se confecționau viori, din mătase de porumb, păr pentru păpuși. Din *bota de ruje* ne făceam „cal”, pe care alegam până când se tocea în colbul prin care-l trăgeam. Lemnul darnic întâlnit în toate grădinile deschidea porțile imaginației pentru lumea de jucării, în funcție de vârstă, anotimp și sex. Astfel băieții își confecționau arcul cu săgeți și praștia, iar fetele, de obicei, se gândeau la mobilierul necesar pentru camera păpușilor (de obicei legănuțul crescut, format din două scânduri), în jocul de creație: „De-a mama, familia, școala” etc. În jocurile colective, mai ales practicate de băieți, mingea – *lopta* – cum îi ziceam, era ba lovită, ba aruncată și prinsă, ori urmărită. Firesc că am jucat-o, în toate formele mai ales desculț, pe ulița satului. Cu cei mai mari ne-am retras pe *legheleul* satului, unde, nu mai știu cine, a adus o *loptă* mare de gumă (cauciuc), ce s-a bătut până s-a găurit. S-a pus petic și s-a continuat până s-a făcut ferfeliță. Prima minge adevărată am văzut-o după ce ne-am mutat la Carei, unde un băiat mai mare din vecini, Piști, coleg cu sora Maria, avea o minge din piele. Acolo se organizau, mai ales sâmbătă seara, campionate de fotbal între ulițele vecine. Și asta era vara! Iarna era și mai și... Și cum arăta casa, camera iarna..., până când ne chema bunica la masă? Cam întoarsă după nevoi. Mutam *jiteiul*, împletit de cei mai mari, din *pănuși* de porumb, ori *pocrouțul* - preșul țesut din cârpe, acolo unde o cerea locul în care ne fixam „tabăra” de joacă. Apoi, totul trebuia să fie curat, măturat și așezați cocenii în *coșarcă* lângă sobă, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat. Construiam fântâni, castele, turnuri, orice ne imaginam imediat

devenea posibil, căci cocenii - adevărate piese de lego – la acea vreme, erau ascultători și dacă-i rupeam de ciudă, nu se supărau, ca noi pe partenerii de joacă cu mai multe victorii ca noi. Jucăria stricată, era refăcută precum „podul de piatră, mai trainic și mai frumos”.

Când dădea neaua spre fereastră era raiul imaculat în alb, coborât pe ulița satului unde se înălțau de îndată derdelușuri, mai ales în curtea largă a școlii – vis-a vis de casa noastră. Zburau săniile de pe derdelușul bătut în ogradă și stropit cu apă de cu seara, de pe platforma înaltă de gunoi, până printre pomii din livadă. Mai înălțam derdeluș de zăpadă și în uliță, unde ne strângeam toată trupa din vecini. În paza derdelușului lăsam omul de zăpadă, dichisit cu tot ce-i trebuia. Cărbunele de cocs (aveau formă și mărimea oului de găină) erau nasturii ideali. Mătura și oala spartă îl făceau celebru cât ținea neaua. Și erau zăpezi mari, prin anii '50. Feciorii își *înștruțau* caii și-i prindeau la sanie. Chiote și voie bună peste tot. Gospodarii trăgeau pe tălpile săniilor gunoiul pe hotar. Totul în jur mustea a voie bună, a trai sănătos, a muncă serioasă sau de joacă, de care se îngrijea fiecare, după pricepere...

Cei șapte ani de acasă au fost rezervați pentru copilărie, pentru buna creștere pe lângă „fusta mamei” și „călăriei” pe genunchii bunicului, pentru a îndrăgii jocul cu motocei, dar și munca cu folos, pentru a deprinde bucuria de a țesăla viței, sau a hrăni orătăniile din bătătura ocolului. Joaca prin curte și uliță crea o atmosferă veselă, de sărbătoare, precum în poveștile copilăriei lui Creangă, povești pe care fără să le fi cunoscut la vremea copilăriei, cei mai mulți copii din sat le-am făcut involuntar: la scădat, la cireșe, la furtul poamelor din grădina proprie...

George ROCA: Din cele spuse reiese plăcerea și bucuria copilăriei fără de griji. Totul era legat de natură, oameni și animale. Despre lumea orașului ce amintiri te leagă?

Constantin MOȘINCAT: Din satul Rădulești am plecat spre zări necunoscute cu un solid bagaj de pregătire morală și o credință tare, după ce am terminat clasa întâi, cu nota zece la toate materiile, sub îndrumarea învățătoarei Angela Oros. Am luat cu mine, în straiță, învățăături și faptele pornite din gândirea cultivată de băștinașii satului. Acolo am învățat să răspund creștinescului salut: „*Lăudat fie Iisus! În veci, Amin!*”

Măinile, care au știut să țină coarnele plugului ni se arătau aieve în vise și ele reflectau toată frumusețea, bunătatea, puterea și trăinicia sufletele oamenilor pe care i-am întâlnit și pe care i-am îndrăgit. Cu minte limpede și voință statornică am văzut cum interesele individuale ale băștinașilor, veniți din zece sate sălăjene, s-au unit cu ale neamurilor noi, care s-au legat cu funia credinței și astfel s-a ajuns la cristalizarea unei comunități pilduitoare prin atitudine și responsabilitate socială și familială.

Fără a fi genetician, sociolog, filolog, ori statistician, ca istoric și militar am aruncat o privire care analizează factorii esențiali care au dat direcție și combustie unei comunități care s-a autoeducat, după nevoile proprii, auto-impuse după morala și spiritualitatea strânsă și împământenită locului și s-a prezentat neamurilor din împrejur cu propria identitate, prin vârstare viguroase ale generațiilor care le-au urmat. Ei și-au sfințit locul. Și giulgiu este de lemn al crucilor mărturie că strămoșii-băștinași, ai acestei așezări trudite, au știut să prindă cu hotărâre munca, dar și coarnele blândeții sufletului, spre a o arăta în splendoarea sa, care se relevă ca o adevărată comoară de aur în fapte și atitudini. Inelul vieții, legat peste vârstă de diamant a satului, ne arată trăinicie,

solidaritate și coeziune, dovadă fiind mai ales faptul că nimic nu egalează voința sufletelor unite în acțiunea lor continuă de a încheia o familie trainică.

După cum m-am fălit, prin câteva articole autobiografice, rădăcinile îmi sunt de fecior de plugar, din colonia Rădulești, situată la 12 km de Carei, județul Satu Mare, sat pe care bunicii mei, alături de alți 34 de băștinași, din zece sate sălajene, l-au înființat după aplicarea Marii Reforme Agrare, din 1921. Atunci și acolo au ajuns și tata și mama, au făcut patru clase primare în „școala” improvizată în diferite case și apoi la biserica satului ridicată tot de comunitate în 1933, până în 1948 când au zidit o școală nouă, din cărămidă, cum rămăsese dispoziția interbelică de la ministrul Constantin I. Angelescu.

Acolo, la umbra crucii - casa părintească era în *mejdie* cu biserica, m-am născut în 25 iunie 1953, și acolo am fost botezat creștin ortodox de părintele Egri, din Căuaș, de care aparținea Filia din sat. Acolo, pe valea Ierului am deprins să îndrăgesc natura, să privesc răsăritul soarelui de la dunga orizontului și să observ cum și cât de greu se muncește pământul și cum se cresc animalele. Acolo bunica paternă, care locuia în aceeași curte cu noi, m-a învățat să-mi fac *Sfânta Cruce* și să rostesc *Ingerașul* la masa ce o serveam împreună, iar bunicul, ținându-mă pe genunchi, m-a dezmiardat cu fabuloasele povestiri din război. El făcuse armata slujindu-l pe „drăguțul împărat”, Francisc Iosif, dar din păcate, odată cu vremea, am pierdut și firul acelor povești. De bunicii materni nu-mi amintesc pentru că, bunicul Găvrila, s-a stins în anul când m-am născut. Am aflat de la măicuța că a rămas copil orfan pe la zece ani, care a crescut și întreținut singur pe la casele unor unguri înstăriți din Sălaj, până s-a însurat la 26 de ani cu bunica Floare, de 19 ani, orfană și ea, slujnică pe la alte case înstărite – ambii neștiutori de carte. Așa că, după ce și-au împreunat straița sărăciei, i-a unit dragostea, munca și respectul, iar bucuria celor 10 prunci, pe care i-a născut natural eroina mea bunică, i-au făcut să se simtă oameni împliniți. Bunica avea să învețe cum se fac, cresc și educă copiii fiind „moașa voluntară” a satului. Ea cunoscând nevoile oamenilor împărțea cu dărnicie lapte și produse de care lăuzele aveau trebuință. Și tot ea știa toate rugile zilei de peste săptămână și cunoștea toate „ierburile și florile” pe care le recolta, păstra și prepara în folosul vindecător al suferinzilor, oferindu-le gratuit celor aflați în nevoie. S-a dus în lumea dreptilor când aveam 3 ani, iar mie mi-a rămas în minte „colacul dat peste *coporșeul* ei”, din curtea mătușii Sabina, una din surorile mamei, care o îngrijise în ultimii ani. De când am aflat de la mama că bunicu Găvrila, o pune în car, iar el mergea în fața boilor „cu clopul în mână și se ruga” m-am tot întrebat oare la ce și cum se ruga el, om neștiutor de carte. Și rostind tare întrebarea venii răspunsul de la mama: „*Mă închin Ție Iisuse/ Și Măicuței tale Sfinte/ Care ai venit în lume/ Pentru noi/ Ca să ne mântuiești/ Noi, Te-am răstignit/ Cu păcatele noastre pe cruce/ Ție mă închin Iisuse!*”, încheie mama făcându-și Sfânta Cruce. Mereu se ruga la Sfântului Nicolae, și-i pomenea în rugăciune pe toți cei știuți și neștiuți din neamul său.

Și când scriam aceste rânduri mi-am amintit de rugăciunea marelui nostru Eminescu, pentru care, Fecioara Maria, era „Crăiasa” lumii, taina vieții și a morții, îndurarea, mila care risipește deznădejdea. Poetul înalță „*Rugăciunea*” în numele tuturor suferinzilor: „*Crăiasă alegându-te,/ Îngenunchem rugându-te/ Înalță, ne mântuie/ Din valul ce ne bântuie;/ Fii scut de întărire/ Și zid de mântuire,/ Privirea-ți adorată/ Asupra-ne coboară/ O, maică prea curată/ Și pururea fecioară,/ Marie!*” (Rugăciune). Suferim poate astăzi cu toții, dezorientați, într-o lume ale cărei taine copleșitoare se înmulțesc și care nu pot fi pătrunse fără revelație. Lumina îndurătoare a „*Reginei peste îngeri*” ne-ar putea ajuta: „*Rugămu-ne-ndurărilor,/ Luceafărului mărilor;/ Ascultă-a noastre plângeri,/ Regină peste îngeri/ Din neguri te arată/ Lumină dulce clară,/ O, maică prea curată/ Și pururea fecioară,/ Marie!*” În sens spiritual, prin imaginea femeii, prin Imnul Ave, Maria, Fecioara

reprezintă idealul, absolutul, arhetipul, iubirea, prin care iese din lumea contingentelor și se îndreaptă spre fericirea paradisiacă.

Acolo, pe *duleul* mare care ducea spre satul Meceniului - în prezent Ady Endre, din 1957 - am fost avertizat de bunicu să nu scop găștele în *ruje* lor, că proprietarii-s „oameni răi cu care nu te poți înțelege”. Mai târziu am priceput tâlcul vorbelor sale. Cu timpul am prețuit și admirabilul efort al comunității pentru a face în sat o biserică și școală românească pe locul Toagului Mare (a lui Lelencz și Bercovitz – evrei unguri plecați ca *optanți*), pentru generația de după Marele Război. Minunat exemplul de a se atașa și a crede în cele greu de pătruns, cu tainic înțeles. Și totuși, dacă analizăm faptele lor, vom înțelege mult mai mult de ce și cum au făcut din credința și hotărârea lor o realitate împlinită, de la dorințe la fapte printr-o întinsă muncă. Au străpuns Înaltul Cerului cu rugăciuni și au stropit roadele pământului cu sudoare. Aceasta e moștenirea spirituală ce ne-a rămas de la străbuni! Fascinantă pildă.

Acolo, în colbul satului am învățat respectul față de oameni. Acolo am învățat să prețuiesc expresia devenită proverbială în sat „*Să nu mă faci de rușine!*”! Chiar dacă aceasta aparține unui timp trecut, care nu permite răstălmăcire și intimidare, cu toate transformările și inovațiile societății contemporane, eu încă mai cred că este valabilă. Ea stă ca o comoară de nepuizabil exemplu personal, din care ne-am tras tradiția în sat, dar și din ascensiunea strălucită a datoriei pe care am învățat-o atunci și acolo.

Peste ani mi-am amintit cu drag de acei prunci care formau „gașca” de joacă în colbul satului, și care, ajunși la vârsta înțelepciunii, s-au învrednicit a iniția, investiga și a scrie documentate, în semn de Eternă Recunoștință, Aprecieri, și Bună Mărire, ori numai oarece crâmpie semnificative despre viața și truda strămoșilor... *Plugari la datorie!* Fie dar ca Munca și Purtarea străbunilor să fie pildă și generațiilor viitoare așa cum ne-au fost nouă, primei generații de nepoți. Tuturor aceluia care au zidit această trainică colonie românească, ca pe o Cetate, ce strălucește mai tare ca orice prin buna lor purtare, Respect și Solidaritate Cetățenească. Mulțumiri le datorăm și tuturor aceluia care prin Faptă și Atitudine ne-au dat sprijin și n-au uitat să-și onoreze Vatra natală cu prezența la nunți, botezuri, petreceri și petrecanie.

Și ei, strămoșii-băștinași, au contribuit la ridicarea mândriei, onoarei, și demnității poporul român, fie și prin fapte și atitudini mărunte. Straița lor de învățătură s-a încărcat cu vocația libertății izvorâtă din îndurerata povară a stăpânului de a face ordine, după reguli impuse, în țara și ograda românului. Universul strămoșilor îmi apare din frânturi de documente și povestioare istorisite auzite la gura sobei, cum se zice, dar cu feciori și bărbați distinși, asemenea legendarilor senatori romani, îmbrăcați modest cu *gaci* (ițari) și sumane, de parcă le-ar ține de togă, cu femeii ca Zânele din povești, delicate, harnice și pricepute, costumate cu veșminte naționale, imaculate în albul pur, însemnate cu semnul crucii, asemenea prințeselor dacice.

Faptele lor îmi par admirabile, chiar monumentale, adevărate icoane de încă neexprimată recunoștință și respect, căci fiecare din cei ajunși la vârsta senectuții, ori măcar a înțelepciunii, reprezintă o adevărată bibliotecă ambulantă, încărcată ca o *straiță* burdușită cu experiențele de o viață trăită simplu, dar cu demnitate și mândrie. Cu nume și fapte sonore, sau nu, îi admir și prețuiesc pe strămoșii urbei natale pentru felul cum și-au purtat *straița* cu merinde, ca oriunde, să poată poposi la muncă. Și mai ales îi prețuiesc pentru că au luat cu ei, în „taină”, poveștile de pe ulițele satului, sau drumurile și cărările vieții, pe care le depăneau cu fascinație de Hristic mister.

Din caietul amintirilor se depăneau, la ceas de seară, adevărate și minunate povești ce merită pe îndelete spuse și tălmăcite înțelesurile nepoților. În mintea mea i-am cuprins statornic pe toți aceia care au știut, au înțeles, dorit și au putut apăra pământul străbun, cu arma sau cu puterea brațelor și a minții, de la coarnele plugului, ori simplu prin Ruga trimisă spre Înaltul Cerului. Palmele bătătorite de muncă, acolo pe Valea Ierului, și strădania lor de a face oameni adevărații din urmașii lor, mă obligă la Etern Respect, înainte de a mă Închina și așeza la masa acoperită cu *abrosul* (față de masă) țesut în războiul familiei, însemnat cu gingașe și Sfinte Cruciulițe, sau când folosesc la fântână *ștergura*, primită ca zestre de la măicuța. Asemenea impresii au pus stăpânire definitiv pe mintea mea, iar faptul că în linia întâia a izbânzii sunt cei cu știință de carte, în primul rând, e meritul celor care i-au crescut. Și nu de puține ori îmi zicea tata: „*Învăță Costel, dacă nu vrei să ai palmele bătătorite de coarnele plugului, ori de lopată, ca mine!*”. Având originea de „plugar” din Rădulești, m-am străduit să aduc fală părinților, fiind în fruntea copiilor la învățătură și la sat și de la oraș, printre acei copii care se mândreau ca urmași ai câtorva generații de intelectuali. Și asta se datorează și faptului că am avut dascăli iluștri care au șlefuit „părintește” lipsurile vieții și lacunele științei de carte ale strămoșilor. Așa am învățat deopotrivă istoria și am contribuit la apărarea și făurirea ei, fără a tulbura liniștea nimănui.

Privit prin profilul personal, analiza ADN-ul strămoșesc, înclină spre o înțelegere pozitivă și o opțiune verticală asupra problemelor de recunoaștere a adevărului că viața, ca filozofie practică, în continuă schimbare, este intim legată de soarta, uneori complicată, a celor din jur, între care cei dintâi mi-au creionat și jalonat destinul. Drumul, cărarea, ori poteca strămoșilor, – cum s-o fi numit în accepțiunea fiecăruia – cu asperitățile vieții incluse, a fost, cu certitudine, pavat cu bune intenții. Realizările trebuie private prin prisma obiectivului și a posibilităților individuale. Subiectivitatea aprecierilor ar copleși dreapta judecată dacă adevărul nu ar fi mereu neutru arbitru. Am dorit totdeauna să cunosc, să descopăr și să promovez adevărul, așa cum l-am deprins în primii ani de viață, în sătucul meu natal Rădulești, al cărui orizont de hotar, mult dincolo de umbra proprie, îmi părea de necuprins, în vremea copilăriei. Dar am îndrăznit și reușit să pășesc și dincolo de dunga acestui orizont.

Înainte de trecerea peste amintirea copilăriei, trebuie să subliniez faptul că Ierul, un pârâu affluent al Barcăului, care se varsă în Crișul Repede, pe teritoriul Ungariei, lung de peste 120 km pe teritoriul românesc, nu are vaduri, deoarece fundul este mâlos, dar în unele locuri, apa fiind mică se poate traversa ușor. La margine de hotar – o astfel de trecere era prin Ier între Rădulești, spre Sânmiclăuș, acolo unde albia era largă și unde femeile ieșeau primăvara la „lăutul hainelor”, iar pruncii se scăldau pe fâneața inundată, pe lângă Fodoca, familie din partea de NV a satului. Și aici pomenesc două episoade hazlii.

Primul este legat de trecerea Ierului, în vacanța de iarnă din 1958 când, sora Maria fusese la Sânmiclăuș pentru a ajuta în gospodărie pe mătușa Maria (sora mai mică a tati, măritată Silaghi), se întorcea cu sania trasă de caii năzdrăvani, mânuiți cu drag, iscusință și mândrie de Gusti Silaghi, trecând prin Ierul înghețat. Atunci s-a rupt podul de gheață, căci valea era acoperită cu zăpadă, astfel că dintr-o dată caii și sania au „căzut” în fugă, în apă. Sania s-a răsturnat, sacii cu grâu și porumb, pregătiți pentru moara de la Santău, azvârliti cu pasageri cu tot, cea mai ușoară fiind sora Maria, a găsit-o unchiul undeva în zăpadă, plângând de mila cailor accidentați.

Al doilea episod este legat de locul numit „Dâlboc”, undeva sub ogrăzi, unde Ierul era mai lat și mai adânc. Acolo ne strângeam în „gașcă de feciorași” și unde eu am învățat

să înot, stilul „cățel”. Fetele de pe margine ne încurajau, căci valea în amonte și aval era împrejmuțită cu stuf și papură, unde se adăposteau lipitorile, prinse de femeile mai în vârstă, între care și bunica și folosite ca „ventuze” pentru tratament contra tensiunii arteriale, circulație, etc. Prin anii '60, pe ler și prin șanțurile care se vărsau în vale, ori în bălțile mărginașe, prindeam pește cu *coșarca* (plasa), în special „pișcari-țipari”. Țiparul este o specie piscicolă de apă stătătoare sau lent curgătoare răspândită în toate bălțile până în zona colinară, mai rar în râurile colinare, dar densă pe valea Ierului, de la Rădulești, Tiream, Andrid, până la Sălacea. Unul dintre cele mai iubite preparate de pe valea Ierului, din zona Sătmăruului, a fost *zama* (ciorba) de varză murată cu țipari, cunoscută și sub denumirea de „*Moarea de curechi cu pișcari*”. Țiparul și preparatele culinare realizate din acest pește, au salvat de la foame zeci de generații, însă a fost și foarte apreciat de principii familiei nobiliare Bathory, menționați în scrierile istoricilor încă din secolul al XIII-lea. În epoca medievală, cei care trăiau în Transilvania trebuiau să trimită o anumită cotă de țipari la Budapesta. Pentru prinderea țiparului confecționam coșuri din nuiele, sau refoloseam pe cele rupte-sparte, recoltate din sălciile de pe mal, pe care le împleteam strâns, să nu rămână spațiu între ele, fie sub formă rotundă, fie pătrată, cam de 65-70 cm înalte, pe care le mutam din loc în loc, apoi controlam interiorul, chiar și nămolul din fund, unde aveam norocul de „marea captură” de țipari. Oricum ne mulțumea și peștele mărunț – crap, știucă sau somn, ori „pișcarul prins”, după ce scăpam de lipitorile care pluteau deasupra apei. Țin minte cum odată m-am dus acasă cu mai mulți „pișcari” și pentru că mișcau și după ce erau eviscerați, mamei nu i-a plăcut să-i gătească. Ne-a salvat bunica Maria, care, pe soba de lângă cuptor, i-a prăjit într-o tigaie. Era spectacol, că și în tigaie mișcau din coadă, deși fusese mai înainte decapitați, tăiați și spălați și bine acoperiți cu un capac.

Și apropo, George! De veșnicia de la sat, în vremea aceea și cinstea o găseai pe acolo. Disciplina era regula de aur în familiile satului Rădulești, impusă de băștinași. Ușa casei nu se încuia cu lacăte, chei, sau alte zăvoare, ci pur și simplu cu mătura proptită în prag, semn că gazda nu-i acasă. Acolo nu se intra! Nici hotarul satului n-a fost nevoie să fie păzit, cu excepția anilor 1940-1944, când atacurile asupra proprietăților aveau caracter de intimidare și teroare și nu neapărat în scop de jaf. Tot ce rămânea pe câmp acolo era găsit de proprietar, fiecare știa ce-i al lui, și era bucuros dacă reușea să-și încarce sacii și să-i pună la adăpost. În sat n-au fost semnalate furturi, jafuri și nimeni n-a fost sancționat pentru acte de delicvență!

Limba vorbită era curat românească și vorbită în exclusivitate, deși unii cunoșteau și limba maghiară, de pe vremea când fusese honvezi imperiali, sau din timpul ocupației horthyste (1940-1944). Respectul în și din familie era unul pilduitor. Băștinașii își numeau copii *prunci*, *ficiori* și pe femei *neveste* sau *muieri*. *Nana* și *baciu*, erau formule de respect față de cei mai vârstnici. *Nănașul* și *nănașe*, erau părinți spirituali, la care se apela cu mare încredere și de la care venea ajutorul prompt. Având asemenea însușiri morale și sufletești, dar și cunoștințe și pricepere la plugărit, secerat și îngrijirea animalelor, băștinașilor din Rădulești nu prea le era pe plăcere să fie *priviți de sus* și exploatați fără învoială de către bogătașii unguri de prin prejur. Erau oameni de cuvânt, cu dragoste de copii și gospodărie, sărăcicioasă cum era bătătura lor, căci erau conștienți că-i a lor! Nu au fost tentați de aventurile americane, din acele timpuri, precum urmașii din zilele de astăzi, nici de escapade europene, pentru agonisirea de averi, căci ei așa știa: „nicăieri nu-i mai bine ca acasă!”. Și ce au mai tânjit după dorul de acasă - locurile natale din Sălaj - dovadă fiind amintirea cusăturilor de pe *folvedeu* (peretar): „*Fii tare ca o stâncă și nu uita că ești româncă!*” sau „*Păunașul codrilor spune-mi de cine mi-e dor?*”, „*Cine barbatul iubește, mâncare bună gătește!*”, „În visul meu te văd în grădina cu tandafiri!” ș.a.

S-au mulțumit străbunii mei cu ce și cât au chivernisit gospodărește și cu cât au avut. În consecință, au ajutat pe cei nevoiași și nu au privit cu dușmănie nici pe cei mai bogați. Birul pus pe grumazul lor l-au suportat și îndurat ani buni, până n-au mai putut. Oamenii modești cei din neamul strămoșilor mei, străbunici, își etalau, în zile de sărbătoare, toate virtuțile sub veșminte populare ale omului frumos și plăcut lui Dumnezeu. S-au înhămat la munci grele, cu brațele lucrând la pădurile cezaro-crăiești, ceea ce le-a istovit puterile, ori cu boii pe domeniile grofești din văi și de la șesul din vest și astfel agoniseala lor a sporit. Acestea sunt câteva concluzii la care am ajuns după călătoria mea printre străbuni.

George ROCA: De ce ați ales „milităria”? Care a fost impactul cu liceul militar?

Constantin MOȘINCAT: La temelia profesiei mele de militar am așezat, fără băgare de seamă, ceea ce am învățat și deprins acolo în satul natal, deși am trăit doar cei „7 ani de acasă”, nemijlocit în vatra satului, iar următorii în nemijlocita apropiere la Carei. „Onoarea și Patria”, mi-au fost călăuze în viață, dar ambele le-am deprins în sat. Niciodată amintirile nu m-au îndepărtat de bucuria rememorării clipelor nemuritoare trăite atunci când înflorea a doua generație de nepoți ai băștinașilor. În postul de veghe, strămoșii mi-au stat mereu ca statornice și fidele santinele, așa cum i-am văzut și perceput, pe ogorul de la Ier, ca pe adevărați și vrednici de laudă „Plugari la Datorie”! Vremea cătăniei a venit, adusă de un maior de infanterie, elegant, pedant și manierat care ne-a trecut pragul casei să le prezinte părinților mei cariera militară. Desigur că niciodată nu a pomenit greutățile, privațiunile, interdicțiile, sacrificiile. Nu! Mai târziu nici eu nu am vorbit nimănui despre asemenea momente din viața de ostaș. Tata, care nu făcuse armata decât ca premilitar, dar care fusese dus forțat la muncă la uzinele de armament a lui Horthy Miklos, m-a sfătuit să nu mă duc, și-mi înșirua vorbe frumoase despre domnul impiecat de gară, de la CFR Carei. Mama a plâns și s-a scuzat cu motivul cum că-s prea tânăr, prea crud, cum să mă duc printre străini. Dar n-a fost chip să mă înduplece. Îi admiram cu toții pe cei doi LM-iști din Carei – Virgil Ursu și Ionică Boroș – care, duminica după amiază, „defilau” pe bulevard și toți trecătorii întorceau capul să-i admire. Eu eram mândru că am fost singurul din toată școala selecționat pentru admitere și încrezător că voi ajunge ofițer! La prima încercare n-am reușit, din motive necunoscute am răcit, cu febră în timpul examenului, am ratat la câteva sutimi de punct. Dar atunci, în 1968 văzusem entuziasmul strâns în jurul armatei și am decis...

În 1969, după trecerea probelor fizice de admitere am fost selectat, din cei peste 1.500 candidați, pe baza mediei avute la Liceul din Carei, în clasa a X-a G, la (LM) - Liceul Militar „Ștefan cel Mare” din Câmpulung Moldovenesc, pe care l-am absolvit cu diplomă de bacalaureat în iunie 1972. Acei ani îmi răscolesc gândurile, amintirile adolescenței...

Cu dulce invidie și admirație pentru anterioarele promoții, care s-au învrednicit și au scris câteva impresii și amintiri despre perioada petrecută acolo, pe Muntele Adolescenței, la Liceul Militar „Ștefan cel Mare”, din Câmpulung Moldovenesc, tradiție care ar fi de dorit să aibă continuitate, pe alte coordonate, de ce nu (?), ale altor promoțiilor care ne-au urmat. De aici a pornit ideea ca și noi, Promoția '72, să lăsăm o urmă, cât de mică, despre participarea și contribuția Promoției la istoria armatei române din ultima jumătate de veac. Da, pentru că, în mod cert, prin funcțiile pe care le-am îndeplinit, în toate categoriile de forțe armate, am contribuit substanțial la procesul de instruire și educare a tinerilor, măcar în vremea când, conform legii, armata era un serviciu obligatoriu, pus în slujba națiunii române. Acesta a fost angajamentul nostru, al LM-lor, din Promoției '72, cum ne mândream noi cu această apartenență, la revederile

anterioare. Da, am contribuit decisiv la făurirea dezideratului de pregătire pentru apărarea României! Ce mare brânză am făcut!? Am lăsat generațiilor viitoare hotarele întregi, așa cum le-am moștenit! Afirmația se bazează pe legea apărării naționale, prin care „trădarea intereselor naționale” avea temeii doctrinar și decizie legală, cu execuție capitală. Nu voiesc, ca în acest cadru, să punctez momente și evenimente al căror martori și actori executanți am fost, dar țin să amintesc că și cei din Promoția '72 am fost la DATORIE. Și veți constata, și aprecia, contribuția aceluia care semnează autobiografii-memoriale, ori la personalități la care fac trimiteri, cât de intensă și plină de privațiuni a fost travaliul camarazilor, pe care în mod similar le-am trăit cu toții, care în solidar, cu toate categoriile de arme, au acoperit teritoriul național și astfel au scris o pagină memorabilă de istorie a armatei în marea provocare din 1989.

Modestia, o caracteristică morală, moștenită de la iluștrii noștri dascăli din liceu, i-a determinat pe unii camarazi la reținere, iar pe alții dintre colegi la o reflecție de genul: „*Chiar am făcut fapte isorice?*”. Răspunsul meu e categoric: „Da!”. Fie și pentru simplu motiv că celebra valiză, de la PC (punctul de control) al LM-ului, a fost timp de 50 de ani mereu pregătită, pentru ca la ora când sună goarna *alarma*, să o luăm și să executăm ordinul patriei! Câte privațiuni am îndurat de la prima aliniere în rânduri, în 1968-1969, dragi camarazi? De câte ori n-ați avut răgazul să vă îmbrățișați soția și copiii dragi, ci doar în „pas alergător”, în pragul casei, pentru că suna alarma și vă cerea să fiți la datorie?! Unde ați fost oare de nu ne-am văzut 50 de ani? Da, îmi veți răspunde cu hotărâre, precum vă confirm: La datorie! Ce vă poate oare reține să mărturisiți în fața conștiinței proprii și a colegilor voștri că v-ați împlinit datoria față de neam și țară?

Ei bine, din acel post al datoriei, raportez eu, „prezent!” și în locul aceluia care ne privesc din ceruri, din Oastea Celestă - prea devreme plecați dintre noi - și îi îndemn pe toți cei rămași să-și aștearnă amintirile pe întinse pagini, pe care le vor publica ori ba, nu contează, important este pentru memoria istoriei să lăsăm generațiilor viitoare – să oferim nepoților și urmașilor – ca un exemplu - și faptele noastre, ca un mod demn de a fi, așa cum am deprins noi, la vremea adolescenței, la poale de Rarău, de la dascălii ce ne-au făcut oameni mari. Pilda lor ne-a însoțit cadența vieții în toată cariera. Știți bine cum se zice că un deștept învață din propriile greșeli, un prost nici din ale altora! Cu gândul am spart toate barierele. Cu fapte doar ce s-a putut, în împrejurările și constrângerile sporite ale vieții de trăite. Unora li s-a părut că fortăreața liceului, care de fapt nu avea nici garduri, era o adevărată Bastillie, din care se plănuia evadarea. Altora o Catedrală în care intrii cu sfială, te închini, în semn de admirație, la comoara fără de seamăn al tablourile de promoție, te minunezi de dotările laboratoarelor și sălilor de specialitate, îți ridici privirea spre tribuna de la care rostesc amintiri, cu reverență și prietenie, profesorii: Mihai, ori Ana Bejinaru, Flore Băiețan, Ioan Mincu, Felicia Rotaru, Nicolae Iacoban, Mircea Rădășanu, ori încheie bilanțul companiei căpitanul Marian Berleanu și nu poți decât să răsplătești strădania lor de o viață cu bine meritate aplauze. Deci, merită împărtășită experiența trăită.

Se întâmpla în luna lui cupator 1969 când, după trecerea probelor medicale, fizice și ale mediilor școlare din liceele civile, de unde proveneam, am fost admiși, din circa 2.500 candidați, cei 150, care am fost la Compania a II-a, căpitan Marian Berleanu, printre care și noi câțiva sătmăreni. Așa s-a întâmplat ca sub comanda, celor din clasele mai mari, Grigore Bartoș (clasa XII – ajuns general, comandant al Brigăzii 11 Mecanizate „Carei”) și Eugen Moș (clasa XI – colonel, profesor la Școala de subofițeri de Grăniceri „Avram Iancu” din Oradea) ambii din Ardud, să ne „aliniam valizele” pe digul Someșului, din fața Centrului Militar Județean Satu Mare – acolo unde colegul meu de bancă,

colonel în rezervă Mircea Blideran, avea să dea ultimul raport de serviciu, ca șef de stat major, înainte de pensionare.

Noi am jurat credință patriei! Și ne-am ținut făgăduința, căci, la dunga orizontului ne-am înfășurat întreaga percepție și acțiune cu mândrul șnur tricolor: roșu, galben și albastru! Am înțeles că măreția testamentară de pe columnă: „Nemurirea”, ne este dată s-o împlinim prin fapte! Acesta a fost crezul nostru, al celor care am fost educați pe Muntele Adolescenței, la Liceul Militar din Câmpulung Moldovenesc, absolvenți ai promoției '72, colegi de clasă sătmăreni cu Mircea Blideran (Satu Mare), Ioan Hendre (Medieșu Aurit), Tiberiu Tușnea (Carei) – ridicați și înălțați între timp la Domnul, subsemnatul, Constantin Moșincat (Carei), Ioan Mardale (Satu Mare) și Pavel Onișa (Micula) – în ordine alfabetică, pentru a forma cu alți, cei 32 de puștani, la doar 16 ani, o clasă de excepție în liceul „Ștefan cel Mare”, în clasa ce a purtat cu mândrie la absolvire promoția '72 - numele de 12 G – diriginte profesor Ana Bejinaru. N-am uitat orele de istorie predate de profesorul Anghel Popa, nici prelegerile susținute la Mănăstirile ctitorite de Ștefan cel Mare de către starețul de la Putna, sau atunci când am călcat pe urmele lui Eminescu, la Centenarul manifestărilor românilor congresmeni-bucovineni, în 1971, și când am auzit recitată de prof. Anghel Popa, pentru prima oară poezia „Doina”, „*De la Nistru p'ân la Tisa/ Tot român, plânsu-mi-sal!*” și când am văzut tot pentru prima oară harta României Mari! Acolo, la clopotul lui Ștefan de la Putna a rămas imortalizată o clipă cu Blideran, Moșincat, Drăgan, Ungureanu, pe care după o jumătate de secol am descoperit-o și pe care camaradul meu Mircea Blideran a definit-o frumos: „*Pentru că anii trec/ Și zboară ca-n povești/ Iată acest portret / De mine să-ți amintești!*”. „*Cu drag Mircea, pentru Costel!*”.

Un gând aparte am păstrat pentru experimenata dirigintă, profesor de chimie Ana Bejinaru. Dumneaei avea deja experiență, atunci când am întâlnit-o prima oară, în 1969, așa că a pus repede ochii pe noi și ne-a șlefuit cu iuțeala minții și dibăcia pedagogică pe care le-a exersat anterior. Ne-a învățat cu răbdare și dojenit cu finețe, cu dragoste ca mama, numai pentru a corija unele aspecte de comportament sau/și atitudine nepotrivită față de carte și conduita colegială, a puștanilor cu vipușcă ce se visau generali. Da, eram cruzi la minte și fără caracter format la 15/16 ani, câți aveam, la intrarea, pentru prima oară, pe sub bolta arcuită a liceului, cu „valiza” percheziționată la punctul de control (PC). Ținea la noi, după cum și noi am înțeles, destul de repede, mesajul transmis, ori intuit, exemplul de urmat al dascălului desăvârșit din fruntea clasei. S-a străduit continuu ca noi, în laboratorul de chimie - o adevărată emblema a școlii - să facem „reacții” ca la carte. Eprubeta, lampa de spirt, observația experimentului, totul avea rigoare și metodă științifică. Dar tot acolo în laborator am învățat regulile bunelor maniere, ori alegerea cadoului potrivit la onomastica celor dragi. Acolo am deprins primii pași de dans. Acolo ne „duelam” în gesturi de bune maniere, elegante și cavalierești. Acolo se așterneau alese gânduri, strecurate în rânduri caligrafice, trimise celei dragi...

Îmi amintesc că, orele de diriginție erau adevărate lecții de viață, pe care le așteptam cu emoție, iar cele atunci învățate și astăzi le urmez. Totul era bine țintit, pe înțeles, căci dacă înțelegi, spunea eminentul pedagog, restul e doar exercițiu de voință. Discuțiile particulare te făceau să pricepi ce, unde și de ce ai greșit, și mai cu seamă cum se îndrepta, repara oricegreșală. Te prindea rușinea de te poftea a doua oară la o discuție „privată” în laborator! A muncit cu pasiune și dăruire, în admirabil ritm ostășesc, îndrumând elevii din 36 de promoții (1958-1994) din liceul Militar „Ștefan cel Mare”. Tot acolo, cu și de la doamna dirigintă, am învățat să ne cunoaștem, să ne apropiem și să legăm prietenii sufletești, să știm să evaluăm pe bază de criterii oamenii și munca lor.

Doamna noastră dirigintă, Ana Bejinaru profesor de excepție, ne era ca o mamă, soră și prietenă(!), căci împărtășea cu noi toate bucuriile individuale și colective și încerca să ne facă să gândim ca oameni maturi și responsabili, pentru ziua de mâine. Ca OM, diriginta noastră era o doamnă! Elegantă, pedantă, decentă, calculată în gesturi și expresii elevate. Mereu ne surprindea, folosind comparații, metafore și neologisme, care trebuiau cercetate cu dicționarul în mână. Metoda de a ne provoca gândirea a fost una remarcabilă! Pilda domniei sale, cernută cu finețe, ca valoare potențială și strecurată cu măsură se cerea urmată, „copiată” și aplicată cu inteligență și discreție. O valoare odată confirmată trebuia să fie mereu validată. Ne vedeam urcând continuu spre Pietre Doamnei, de neatins unele versante. Și câte nu ne-a povestit despre lume și viață. Dar, mai cu seamă foarte multe ne-a demonstrat. Era ascultată și respectată pentru decența și eleganța firească de a se impune, era urmărită cu atenție de toată clasa pentru mereu înnoita știința și metotă pedagogică pe care o stăpânea și o aplica cu maximă devotațiune. Așa o văd acuma pe cea care ne inspira, ne poruncea cu exigența zâmbetului și a sufletului de OM deschis, binevoitor, generos. Urmărea să scoată la lumină adevărul, în ținută de gală, cum îi plăcea să ne deschidă fereastra minții spre căutare și pe cărarea vieții. Dreptul de a ști și datoria de a afla și a trăi în lumină și adevăr, în puritate morală și înălțare spirituală au fost coordonate ale unei munci pilduitoare pe care doamna dirigintă ni le-a trasat. Aceasta, percep peste timp că, a fost calea pe care am urmat-o adunați și puși în rânduri, în băncile în care s-au legat prietenii adevărate, pe viață. Doamna dirigintă ne-a fost mereu izvor de lumină, căci și din ochii dumneaei scăpărau idei și strălucea bucuria reușitei. Și pentru asta ne-am bucurat la revederea din iulie 2022. Din păcate la nici o lună după revederea din 2022 s-a stins. Dumnezeu s-o aibă în pază! Amin. Acesta a fost spiritul lui Ștefan cel Mare însușit și dus în ranița spre devenire ca ofițer.

George ROCA: După terminarea liceului spre ce specialitate a Armatei Române v-ați orientat? Unde ați fost repartizat?

Constantin MOȘINCAT: La vremea adolescenței toți visau să zboare. Aveam pe platoul din fața liceului 2 avioane MIG 21 și 23, în carlinga cărora intram și numai că nu porneau, în rest toate comenzile la locul lor. Am făcut cursul de zbor cu motor și urma proba practică la Strejnic, în vacanța dintre a XI și a XII-a. Nu aveam 18 ani, iar mama nu și-a dat consimțământul. Am rămas la sol. În acea vacanță am făcut cunoștință cu toate armele, după o călătorie de studii în Moldova, Infanteria am refuzat-o, era de suportat marșuri lungi, pe jos. Artileria era de tras tunul la amplasament și de legat după camion pentru schimbarea poziției de tragere. Celelalte servicii nu mi se potriveau. Așa am decis motorizarea. După trei probe de examen – matematică, fizică, istorie - am fost declarat admis ca elev la Școala Militară de Tancuri și Auto „Mihai Viteazul”, din Pitești, pe care am absolvit-o în august 1975. Și această etapă a fost împărțită între Datoria față de țară, Munca în folosul Cetății și Onoarea familiei. La vremea majoratului am avut surpriza să primesc din partea părinților Inelul cu mongrama „MC”. Nu îmi mai amintesc alte amănunte, dar nu am uitat că atunci, cu dragoste părintească, mi-au poruncit: *să slujesc Inelul „MC” ca un adevărat cavaler!* Pecetea aceasta „MC” echivala cu un blazon de familie, deși nu aveau ei aspirații și „fumuri” nobiliare, sau drag și dare de mână pentru podoabe, fanioane, și alte asemenea insemne. Era pur și simplu maniera lor de a gândi, prin care m-au stimulat și responsabilizat pentru respectul față de mine însumi. Și cât de simplu au gândit și acționat Vasile și Ana Moșincat, s-a măsurat apoi în rezultatele aici sintetizate. Mulțumesc mamă, mulțumesc tată, care știu că încă mă vegheați din Cer!

În Școala Militară trebuia să învățăm pentru ca să fim cei mai buni executanți, dar și cei mai buni instructori și educatori. Să acumulăm cunoștințe de cultură militară, de istoria artei militare, tehnice de specialitate, pedagogice, psihologie, știința conducerii, economie, să ne formăm deprinderi practice și de comandă. Aveam în față o adevărată uzină pe șenile – Tancul de 30-40 tone, 500 sau 580 CP. - pe care trebuia să-l știi de la schema cinematică, la șaiba de reglare a organelor în frecare, mișcare și la microni a motorului, instalația și circuitul electric, deschis și închis de diode și triodele, la stabilizator și giroscopae, sistemului de protecție antinuclear și de fumizare, la sistemul și echipamentul de rulare, răcire și ventilare, altfel nu treceai examenul semestrial cu exigentul lector inginer Nicolae Neagu, dar nici la tactică de maiorul Albu. Camionul SR114, era numai un pretext de a lua permisul de conducere, în realitate trebuia să-i fii mecanic, care regla avanul delcoului și distanța bujiei pentru a porni cu manivela și a parcurge poligonul de îndemânare, a parca și gara în 6 minute. Tancul învățat, în toate măruntaiele lui tehnice, cu armament de artilerie, mijloace de transmisiuni, pentru legături și de cunoaștere, reglare și mânăuire a armamentului de la tun, la mitralierele frontale și jumelată cu tunul, sau cea antiaeriană era îndatorirea comandantului de pluton (tanc), care trebuia „în câmpul tactic” să străbată distanța, să doboare țintele din poligon, dispuse la 2 km cu tunul și cele cu mitraliera de la 1000 sau 600 m. Ori și să fie în măsură să stabilească nivela și direcția de bază pentru tragerile indirecte și poligoanele Dud-Tauț și Cincu, sau antiaerian de la Babadag. Și asta dacă între mecanic, încărcător, ochitor și comandant era perfectă coordonare. Acolo în școală ne-am rotit pe toate posturile. Am obținut și claificarea și brevetul de mecanic conductor clasa a III-a, și pe aceea de șofer profesionist. După susținerea examenelor specifice de tehnică, tactică, pedagogie, științe sociale și arme întrunite (artilerie, transmisiuni, NBC, topografie, infanterie)m sport, am obținut diploma de absolvire și am fost înălțat la gradul de Locotenent. Pe baza mediei, al cincilea clasat în promoție, opțional, am fost repartizat în funcția de comandant pluton la Regimentul 21 Tancuri din Oradea.

Specificul acestui prag era ridicat de alte exigențe. De acum acumulările de cunoștințe trebuiau convertite în deprinderi și transmise unor tineri civili, care purtau uniforma de soldat, dar nu aveau nimic în comun cu meseria armelor, pentru formarea unor luptători numiți *tanchiști*, cu deprinderile necesare. Desigur că, a face dintr-un om un luptător, uneori împotriva dorinței și voinței lui, mai ales un tanchist, este o adevărată artă. Pentru acest deziderat m-am culcat, pe foaia de cort, lângă fiecare soldat ca să-l învăț cum se fixează în umăr pistolul mitralieră, cu pat rabatabil, cum se ia linia de ochire și se rupe trăgaciul lin, prin multe exerciții, pentru a atenua reculul armei și a pistoalelor *Carpați* pe care le aveau în dotare. În tanc am intrat cu fiecare membru al echipajului, deși era și mai dificil. Fiecare din cei 4 membri ai echipajului – mecanic conductor, subofițer la primele 2 tancuri, caporal la al treilea echipaj; încărcător – soldat din ciclul întâi de instrucție - și ochitor – fruntaș din ciclul doi – trebuiau instruiți și supravegheați, coordonați pentru ca tragerile din mers și din scurte opriri să fie perfect sincronizate. Acum rezultatele erau ciclice, la 6 luni se roteau membrii echipajului încărcător și ochitor, și totul se relua de la început. Antrenamentele din poligonul redus, pe „bascule” (niște dispozitive balansoare care simulau tangajul în trei planuri a tancului în mers) trebuia urmărit prin luneta de verificare a mișcărilor și formarea deprinderii ochitorului de a prinde și menține lunete fixă pe țintă, pentru a declanșa la momentul comenzii „foc”, în vreme ce încărcătorul trebuia să încarce tunul sau/și mitraliera.

Munca ofițerului se cuantifica în calificative, pe care le obținea el individual, dar se însumau și cele ale subordonaților. Și nu aveai nici o posibilitate de a alge personalul. Ce ostași ți se repartizau, pe aceea trebuia să-i pregătești. Asta sub aspect tehnic și uman. Mai exista un factor aleatoriu: anotimpul, căci unele cicluri începeau în

februarie+6 luni; altele în septembrie+6 luni. Adică și vara la +35°, și iarna la -20°C, echipajul trebuia să fie gata de luptă. Din 3 tancuri, două erau „gata de luptă”, cu 55 proiectile - explozive și perforante - , benzile încărcate cu cartușe cu glonț de oțel, al zecelea trasor, sacul cu grenade de mână și antitanc, conservate în „parcul de luptă”! Aici existau alte cerințe cu privire la întreținerea tehnicii de luptă. După conducere sau tragere, tancurile trebuiau curățate și pregătite ca pentru paradă. Dar vă rețin atenția că în tancodrom peste obstacolele specifice – escarpă, contraescarpă, pod cu cale la sol și suspendat - se trecea și când traseul era desfundat și când se ridica un nor de praf în urmă, de nu vedeai tancul. Echipamentul specific tanchistului – cu șlemafon pentru protecție și comunicare cu celelalte tancuri, pentru coordonarea mișcării plutonului, companiei, - este puțin și dificil de folosit, datorită spațiul strict limitat care nu permite prea multe manevre, iar vizibilitatea este mai bună la ochitor prin lunetă, cu avantajul mării obiectivului la țintă, și a comandantului, circular la 360° prin periscopul din turelă. Mecanicul și încărcătorul au doar o fantă de 15cm-10cm vizibilitate, dacă n-au „norocul” să-i împrăște mocirla din groapa peste care s-a trecut. Vara temperatura blindajului frige, iar iarna nu este recomandat a încerca fără mănuși. Temperatura în acea carapace blindată este cu 5-10°C peste cea de afară!

Și pentru cine nu are imaginea vieții unui tanchist am să spun că primul meu Crăciun, ca locotenent, l-am „colindat” la ultima casă din Holod, fiind în aplicație. Am ordonat „îngroparea” tancului în amplasament la -1m, pe care să-l sape și apoi să mascheze tancul până eu revin de la punctul de comandă al batalionului, undeva la 5km înapoia dispozitivului plutonului care pregătea „lupta în ambuscadă”. La înapoiere abia am nimerit cărarea, căci urmele mele de cizmă le acoperea zăpada cernută din Cer. Noroc cu orientarea cu busolă. Dar surpriză, abia am găsit tancul, deși cunoșteam locul fixat, atâta de bine era mascat, iar un soldat să mă someze, parola,etc. Nici urmă de echipaj, ceilalți erau adăpostiți la „nana Mărie, iar *bacè* supraveghea focul din sobă, să le fie bine soldaților”. Și a început povestea lui de pe frontul contra bolșevicilor... Nici primul Paște nu l-am petrecut în familie, că tocmai fusese alarmat Regimentul și scos în raionul de „alarmă de luptă”, în Pădurea Alparia. Acolo am ciocnit *oălè* roșii aduse de acasă!

Dar, acum e vremea aducerilor aminte, privațiunile, altfel nimeni nu le-a pomenit. Am să vă spun și povestea tancului „desculț”. Era într-o zi de primăvară, în anul 1976, când am avut de efectuat exercițiul de conducere cu plutonul, în tancodromul de lângă cazarmă. Era prima dată când, în mod real, făceam exercițiul contra cronometru și calificativ. Cele trei tancuri T34/85 le aveam dispuse în coloană, undeva în apropiere de Peța, spre cartierul Ceyrac de astăzi. La semnalul primit prin stația de Radio R110, dau comanda plutonului „Înainte”, iar după 500 de metri ordon „pentru luptă”, recepționat și executat de mecanicii conductorii cu profesionalism. Apoi „atacăm” în forța motoarele de 500 CP, turate la maxim, limita dinainte a apărării cu marcarea focului prin tragere cu cartușe de manevră și petarde, (în loc de grenade), cu grenade de exercițiu la țintele ce marcau „vânătorii de tancuri”. Ordon încolonarea și trecerea prin culoarul de mine, semnalat cu stegulețe, după ce îl dirijez pe mecanicul de pe tancul meu, apoi trecerea peste obstacole și ajungem cu toții să încheiem exercițiul în baremul prevăzut de regulament. Bilanțul a fost ținut de lt. col. Stan Neagu, comandantul batalionului 2, unde eram încadrat, la compania 3-a, care după ce ne face critica exercițiului, acordă plutonului calificativul „FB” și ordonă retragerea tehnicii în parcul de instrucție cu întreținere specifică. Mecanicul... partea sa, ceilalți cu jalon... curățat și uns tunul și mitralierele. Baiul s-a ținut de tancul meu care la intrarea în parc s-a „descălțat”, adică i s-a rupt o șenilă, care a rămas întinsă undeva la 10 m în urma tancului. Mecanicul sesizează că tancul nu mai răspunde comenzii și că nu virează pe stânga. Oprește și raportează

necazul. Întindem imediat cablul de remorcare, trecând prin noroiul ce ajungea la glezne, autotractăm șenila, acționând roata motrică din stânga, apoi mecanicul conductor, sergentul major Ionică Șerban, un fost coleg de clasă din școala generală din Carei, bagă în marșalier și tragem între galeți șenila descălțată, îndepărtează patina al cărei bolț și ureche se rupseseră și reansamblăm șenila plină de noroi. Transpirați, plini de noroi... tancul intră, ca și echipajul la „baie”. Și e bine să se știe că o patină, de 20*50cm, are circa 10kg, iar lungimea totală a șenilei tancului depășește 10m, care apoi cu ranga trebuie întinsă cu ajutorul „roții de întindere”. Frânți de oboseală aveam satisfacția că mastodondul de 30 de tone, cu tun de 85 mm, două mitraliere de 14,5 era stăpânit de un echipaj bine antrenat și instruit. Examen trecut cu brio!

În urma rezultatelor obținute, în iunie 1977, am fost ales Secretar al Comitetului U.T.C. la Regimentul 21 Tancuri și numit și Șef de Club, funcție pe care am îndeplinit-o până în 1981. Pentru un an am fost ales secretar al Organizației de Bază de Partid la Batalionul 2 tancuri, din același regiment. Alte cerințe, alte cunoștințe care trebuiau acumulate și transmise și care presupunea un alt nivel de pregătire. Și-mi amintesc prima dată când am luat parte la pregătirea ofițerilor din Comandamentul Regimentului – grupa comandantului. Aproape toți din grupa comandantului, în afara câtorva maiori, dar și ei trecuți pe la cursurile de comandanți de companii și batalion, erau ofițeri cu studii superioare. Singurul locotent eram eu! Tirul de întrebări despre ofensivă, apărare, luptă de întâlnire ș.a. mi se adresau mie, la care după cunoștințele comandantului de pluton erau corespunzătoare dar când s-a trecut la date, concluzii și propuneri, pe arme, pentru hotărârea comandantului am rămas fără bibliografie parcursă. A fost prima și ultima dată, pentru că pentru următoarea ședința am parcurs tot, și am „spălat rușinea” trecutei ședințe.

Dintr-o asemenea postură mi s-a propus și am purces la o pregătire superioară, pe care mi-am desăvârșit-o între 1982-1984, ca elev-student la Academia Militară București, Facultatea Politico-Militară, obținând diploma de licență în „științe politice” (Licența în științe militare am obținut-o în 1993). Am fost repartizat la Regimentul 23 Mecanizat din Beiuș, ca Instructor cu Propaganda, iar după un an pe funcție similară la Regimentul 21 Mecanizat din Oradea. În 1986 am fost numit Instructor cu Probleme de Propagandă la Consiliul Politic al Diviziei 11 Mecanizate „Carei”, funcție pe care am îndeplinit-o până în 1990. După evenimentele din 1989 structura politică s-a desființat în armată fapt pentru care am fost mutat, la Regimentul 21 Tancuri, ca Ofițer 3 cu contracararea acțiunilor de război psihologic, iar după un an pe funcție similară la Regimentul 21 Mecanizat.

George ROCA: V-ați continuat studiile militare, ați înaintat în grad cu pași repezi, v-ați luat chiar și un doctorat in istorie! Câteva cuvinte – sau chiar mai multe – vă rog!

Constantin MOȘINCAT: Gradele militare le-am obținut la termen, conform reglementărilor în vigoare. Locotent în august 1975, cu eghileți și stilet, personalizat prin serie și număr. Și nu pot să nu amintesc importanța și semnificația acestui stilet, după cum frumos l-a numit col. Ioan Patrescu: „*Stiletul de ofițer nu se ia prin decret prezidențial, nici prin hotărâre de guvern sau prin bunăvoința unui ministru trecut. Este mai valoros decât un sceptru prezidențial, pentru că este pe viață, nu pentru unul sau două mandate, și mai de preț decât un baston de mareșal, pentru că obligă primitorul, de la 21 de ani, să nu uite că nu poate trăda cea mai frumoasă poveste de iubire – dragostea de țară, așa cum și cât mai este*”. Locotent major 1978, căpitan 1994, maior 1990. Din iunie 1992 – septembrie 1998 am fost numit șef de Secție la Muzeul

Militar Național „Regele Ferdinand I” - Filiala Oradea. În cariera militară gradele le-am obținut la termen, indiferent de studiile pe care le-am urmat. În iulie 1996 am susținut colocviul de admitere la Școala doctorală a Universității din Oradea iar în urma promovării examenelor și a susținerii referatelor am fost admis pentru susținerea publică a tezei de doctorat, pe 11 octombrie 2006, cu tema: „*Politica de apărare a vestului României în perioada 1930-1940*”, teză pe care am publicat-o sub același titlu, în 2 volume. După 1998 și până în prezent am coordonat activitatea mai multor societăți comerciale, în calitate de administrator și director al Editurilor „Group Promo” și „Tipo MC”.

George ROCA: Între două aplicații militare v-ați dedicat timpul istoriei, artei și literaturii. Ce v-a atras spre aceste domenii?

Constantin MOȘINCAT: Eu am îndrăgit istoria cunoscând povestea străbunilor mei. Pentru mine pilda lor a fost cea mai adevărată lecție de istorie. Apoi, am avut niște dascăli de excepție: prof. Marina în școala generală și prof. Anghel Popa în liceu, comandorul prof. dr. Jipa Rotaru în Academia de înalte Studii Militare, cum se numea atunci. Apoi am fost îndrumat de col. Nicolae Bochiș, șeful meu direct mulți ani la Oradea, și ajuns în împrejurarea de a fi auto-didact pentru îndeplinirea unor sarcini de serviciu: „Muzeul Militar”. Am beneficiat de prietenia colegilor Neculai Moghior și Ion Dănilă, împreună alcătuind o frumoasă lucrare despre Basarabia 1918, despre care Prof. dr. Viorel Faur avea să spună: „*Prezenta carte este rezultatul unor stăruitoare investigații ale celor trei autori, pentru depistarea unor surse documentare care nu au fost accesibile cititorilor, unele nici măcar istoricilor, din cauza interdicțiilor. De un interes aparte sunt, sub acest raport, mărturiile (inedite) ale sergentului N. Cilibiu, studiul M. C. G. (din 2 ianuarie 1918) referitor la trimiterea de trupe în Basarabia, însemnările din carnetul de front al col. Mihail Ionescu, (cdt. al R. 42/66 l., din D. 11 l.), ecourile actului Unirii Basarabiei cu România*”. Așa că da, pot spune că istoria mi-a întins brațele iar eu i-am dedicat o parte din timp pentru că eu consider că știința și arta militară românească încă nu au fost valorizate teoretic, învățămintele primei conflagrații au fost acoperite de ce-a de-a doua, iar acestea „torpilate” politic. Astfel că adevărata istorie ne-au dictat-o și impus alții!

Între abilitățile personale amintesc: cercetare științifică, comunicare, organizare și conducere de activități culturale - științifice mi-au permis să dobândesc experiență specifică fapt pentru care am coordonat, ca secretar de redacție revista „Cetatea Bihariei”, serie nouă cu apariția a 8 numere. În colaborare cu Muzeul Militar Național Filiala Oradea, Comisia Română de Istorie Militară și Asociația Națională „Cultul Eroilor” – Filiala Bihor am organizat 10 sesiuni de comunicări științifice, sugerate și susținute de inimosul prof. Dr. Aurel Pentelescu, cu tema: „*Frontiera de vest în istoria contemporană a României*”, comunicări tipărite în 10 volume „*Pietre de hotar*” din care două în format electronic. Experiență profesională s-a materializat în cărți de autor, 31 titluri, coautor 12 titluri, coordonator și editor la peste 20 titluri, semnatar a peste 250 de studii și articole pe teme de istorie.

George ROCA: Ați fost ani în șir conducătorul/directorul/comandantul(!) filialei orădene a prestigiosului Muzeu Militar Național „Regele Ferdinand I”! Ce ne puteți spune despre această perioadă de activitate?

Constantin MOȘINCAT: Din iunie 1992, după ce am finalizat lucrările expoziției de bază, al cărei tematică am elaborat-o anterior (1988-1989), am fost numit șeful Secției la Filiala Oradea Muzeul Militar Național. În octombrie 1992, în cadrul Festivalului

„Toamna Orădeană”, a fost inclusă și vernisarea expoziției de bază, Filiala Oradea a organizat expoziții temporare și itinerante la Oradea („Primăvara întregirii” – colaborare cu Muzeul Țării Crișurilor – organizată cu dr. Iudita Călușeru), Târgu Mureș, Arad, Beiuș, Carei, Satu Mare, Baia Mare, cu tematică specifică Crucii comemorative a războiului întregirii. Au urmat 10 (zece) Sesiuni științifice – organizate de Muzeu – sub egida Comisiei Române de Istorie Militară, Asociația Națională a Cavalierilor de Clio – sub patronajul științific al Universității din Oradea, cu titlul „*Frontiera de Vest în istoria contemporană a României*” – toate finalizate cu volumele apărute ca Pietre de hotar. Dar și despre această etapă din viața mea am scris la aniversarea de 60 de ani.

Prima lucrare, dragă mie, deși de mici dimensiuni – „*Drapelul de luptă ca simbol al Onoarei și Patriei*” – are ca sursă de inspirație simbolul – asemenea pecetei „MC” – care se regăsește și în documentația Buletinului Muzeului Militar Național, lucrare pe care am lansat-o la o expoziție tematică, temporară, la Muzeul orădean. Așa a început afirmarea pe tărâmul publicisticii, după ce, ani în șir, am fost sprijinit în munca de cercetare de lucrătorii de la Arhivele Militare Române, conduse pe atunci col. dr. Alexandru Oșca (de prietenii Dumitru și Florica Dobre de la București), iar la Pitești de col. dr. Gheorghe Nicolescu, Elena Nicolescu și Ionel Burlacu, Dr. Gheorghe Dobrescu, mai apoi, de mai tinerii, col. dr. Cornel Carp, col. dr. Petrișor Florea, dr. Cornel Țucă și Dr. Iulian Boțoghină. A fost o etapă de împliniri profesionale și de legare de amintiri veșnice cu Neculai Moghior, Ion Dănilă, Cristian Scarlat, Ilie Schipor, Vasile Popa sau Jipa Rotaru. Colaborare finalizată cu câteva volume: „Din întuneric un soare nou răsare”, „Din poarta sărutului cu dragoste de țară”, „Divizia 11 pe frontul întregirii, Ordine de zi și operații”, „Sfânta datorie de ostaș”, ș.a. Repere bibliografice pentru cercetătorii interesați de frontiera de vest vor rămâne cele 10 volume de „*Pietre de hotar*”, „*Semnături decisive*” și „*Politica de apărare a vestului României*”, „*Iredenta maghiară la frontiera de vest*”, sau și „*Cazemata*”, „*Generalului H.M. Berthelot, prima vizită în Ardeal*”.

Am un regret. Eu de peste 55 de ani sunt de strajă Patriei! Și jumătate din acest timp cu *arma cuvântului* preamărind faptele de arme ale înaintașilor. Niciunul din oficialii armatei române nu m-a mai căutat după trecerea în rezervă, decât sporadic pentru evenimente aniversare, locale. Nicio instituție de învățământ militar n-a fost interesată de lucrările editate, deși prin tematică au făcut pionerat în istoriografie. Deși, într-un gest de „prietenie”, dl. ministrul al Armatei Ungare, Ferenc Kárpáti, a donat ministrului Victor Babiuc cei „12m liniari de arhivă, depistate de mine și George Dobrescu, referitoare la Corpul Aerian Român la Budapesta 1945”, acțiunea desfășurată la Băile Felix! Eu n-am fost invitat, dar în jur au mișunat tot felul de neinteresați! Paradoxal, colaborarea cu Arhivele Militare Maghiare, pentru care am tradus jurnalul acțiunilor de luptă ale Corpului 7 Armată român „general Nicolae Șova” la Budapesta, din ianuarie 1945, au fost cuprinse într-o carte cu documente provenite de la unguri, nemți, sovietici și români, publicată sub titlul: „*Erőd a Duna mentén - A Budapestért 1944-45*”, iar în 2008 am fost recompensat cu Medalia *Meritul Cultural Militar* de către maghiari, invitat fiind la Cercul Militar din Budapesta.

George ROCA: Sunteți membru fondator și președinte executiv al Asociației Naționale a Cavalierilor de Clio! Care sunt obiectivele acesteia?

Constantin MOȘINCAT: Sunt membru fondator alături de alte 34 de personalități – militari și civili – care am elaborat statutul și am dobândit personalitate juridică și am fost

ales și reales președinte executiv al Asociației Naționale a Cavalerilor de Clio. Asociația își propune să sprijine și să stimuleze creația istorică a celor inspirați de Zeița Clio -, ca Muză a istoricilor – în care au fost incluși, considerându-se ca și membrii asociați, simpatizanți, sau sponsorii – cei ce sunt făuritori și iubitori de istorie. Asta a fost în octombrie 2006, iar în februarie 2008 a ieșit și hotărârea judecătorească și înscrierea în Registrul Asociațiilor și Fundațiilor ca organizație cu statut juridic recunoscut.

Asociația Națională a Cavalerilor de CLIO este o asociație liberă a persoanelor fizice și a persoanelor juridice care militează pentru cunoașterea, popularizarea și cultivarea tradițiilor culturale și istorice ale poporului român. Obiectivul principal al Asociației Naționale a Cavalerilor de CLIO este de a face cunoscute - prin scrieri, comunicări și simboluri - valorile materiale, morale și spirituale ale istoriei românilor, ca parte integrantă a istoriei universale. Asociația Națională a Cavalerilor de CLIO se constituie ca o organizație neguvernamentală, non-profit și apolitică. Asociația își desfășoară activitatea pe bază de statut și a dispozițiilor legale în vigoare în România și U.E., fiind o entitate juridică de drept privat, fără scop patrimonial. Scopul Asociației Naționale a Cavalerilor de CLIO este de a organiza diverse manifestări cultural-științifice, congrese și conferințe naționale și internaționale, sesiuni științifice, simpozioane, mese rotunde, reuniuni și dezbateri pe teme de cultură, istorie națională și universală, și, stimularea cercetării științifice, de a orienta și susține financiar activitatea tinerilor, în special a celor lipsiți de mijloace materiale și cu venituri reduse, pentru continuarea și aprofundarea studiilor în domeniul cercetării culturii și istoriei, în contextul celei universale.

În urmă cu 5 ani, când am fost restricționați a ne întruni, am creat platforma „Biblioteca Bravului Cavaler” și am lansat Revista online „Cetatea Cavalerilor”, cu apariție lunară, iar pentru recompensarea contributorilor, anual, am acordat Marele Premiu: „RĂDĂCINI”, iar pentru contribuții și activitate artistică diploma „FLOAREA DE SALCÂM”. Am reușit și organizarea primei *Gale a Cetății Cavalerilor* de Ziua Culturii Naționale, instituind trofeul „Rădăcini-Eminescu”, acordat la patru personalități, o plachetă personalizată „Gala Eminescu” și un volum de antologii *Eminescu - File rupte din Cetatea cavalerilor* aspecte publicate în *Cetatea Cavalerilor* nr.1-2/2024.

Sunt bucuros să anunț cititorii acestui interviu că, la aniversarea a 75 de ani, pe care i-ați împlinit la Oradea, domnule George Roca, am avut bucuria a vă decerna o copie a „*Stegului Cavalerilor de Clio*” pentru a-l duce oriunde veți merge ca să se știe că aveți „*Rădăcini*” la Oradea.

George ROCA: Mii de mulțumiri! Sunteți un scriitor cunoscut de limbă română, ați publicat nenumărate cărți... Care este tematica acestora? Puteți să ne prezentați sumar câteva?

Constantin MOȘINCAT: Bag de seama că amintirile și impresiile copilăriei m-au însoțit și încurajat spre a însușii progresul tehnic al jumătății secolului trecut. Da, din praf, în care ne cufundam, cu picioarele goale, până la genunchi, la asfaltul trotuarelor din Careiul, anilor 60, a fost, evident, un salt în civilizație. Un șoc mare a fost, în duminica de 14 septembrie 1961, când, imbarcat într-o căruță, am mers la Carei cu o verișoară mai mare... Sabina Cucului! Hărmălaie mare în strada vecină. Ușor, ușor m-am apropiat de trupa de gălăgioși. Jucau fotbal cu minge de piele, nu văzusem până atunci așa ceva, și strigau ceva unii la alții. Nu înțelegeam nimic, nu știam ce se întâmplă. Numai că, după puțin timp, se termină jocul. Eu tiptil încercam să mă retrag pe ulicioară spre casă, dar ghinion, am fost observat de un băiat, cam de-o seamă cu mine, care m-a întrebat ceva într-o limbă ce n-o știam. Pentru că nu l-am înțeles m-am întors și am fugit

spre casă. Ce să vezi, toată gașca în urma mea strigau ceva de neașteles... Ajuns în poarta casei urletele au încetat și lucrurile s-au lămurit: erau Radu Olah, român din fața casei noastre (ofițer de radiolocație, comandant de unitate, colonel în rezervă acuma), Ernő, ungur (secui) din spatele casei, Ionică și Ghiță Molnar, români de la a treia casă, și alții de pe cealaltă stradă. Am tras o spaimă mare...! Șocul cel mare a venit a doua zi de dimineața când m-am trezit căci razele de soare băteau, prin crăpătura peretelui, drept pe patul meu. Tata, a luat inițial cu chirie această casă, foarte mare și frumoasă, din cărămidă, rămasă neterminată din anii '40 căci proprietarul s-a refugiat în Ungaria. În curte, într-o mică încăpere cam 3x4m, locuia fam. Popp. La difuzorul lor am auzit prima oară, cu alți copii din vecini: „*Aici postul de radioficare Carei, transmitem emisiunea: bună seara copii!*”. Am luat astfel contact cu o altă lume, care avea să fie treptat și lumea poveștilor și a mea.

Lumea nouă a însemnat contactul cu orașul, cu biblioteca, cu primele cărți împrumutate. La Școala generală nr. 3 din Carei am avut niște dascăli extrem de buni. Profesorii de matematică, istorie, fizică, desen și sport erau personalități cu prestanță, eleganță pentru care-i admiram și atunci. Am fost printre primii la învățătură. Eram cititor frecvent al bibliotecii orașenești. Activ la cercul de aeromodelism la Casa Pionerilor. Am câștigat primul meu joc de șah la concursul organizat, faza pe oraș, cu tema „Zborul în Cosmos” (Iuri Gagarin – 12 aprilie 1961 - și prima femeie cosmonaut Valentin Tereșcova). Profesorul meu de educație fizică, dl. Georgescu, preda jumătate de normă și antrena și echipa de handbal a Liceului din Carei. Condiționat de a avea note bune, m-a selecționat dintr-a VII-a și m-am antrenat cu băieții mari de-a XII-a din liceu. Vai și cât de greu a fost pentru un prichindel de clasa a VII-a (cam 1,58 m înălțime) să alerge și să joace în curtea liceului alături de cei mari. Așa antrenat am câștigat crosuri organizate pe stadionul orașenesc din Carei în zilele de 1, 2 Mai și 23 August. Invoc această ascensiune familială pentru că acasă am învățat acest adevăr: „*Nimic fără muncă, nimic fără Dumnezeu!*”.

Din sumarul cărților publicate amintesc câteva titluri mai vechi și mai noi, astfel:

- *Monografii: „Din poarta sărutului cu dragoste de țară”, (1996)* prima monografie a Divizie 11 Infanterie care începea în 15 august 1916, având drept scaun la masa adevărului și a sacrificiilor, din Poarta Sărutului și intra în istorie României moderne și „*Cronică de marș*” - Sub deviza ONOARE ȘI PATRIE, de 80 de ani încoace, ostașii și ofițerii glorioasei Divizii 11 au servit PATRIA ROMÂNĂ sub stindardul de luptă, nebiruit, al acestei mari unități. Faptele înaintașilor au valoare de simbol și testament care trecute prin filtrul rațiunii vor fi pildă generațiilor viitoare. „*Cronica de marș*” adună portretele tuturor comandanților, regimentelor decorate și Cavalerii Ordinului „Mihai Viteazul”, vitejii vitejilor diviziei din două războaie mondiale. „*Sfânta datorie de ostaș*” (1999), dat ca titlu singurei lucrări monografice a unui Centru Militar, la prima vedere pretențios. „*Sfânta datorie de ostaș*”, prin ineditul, dar mereu actualul, subiect ce contribuie în mod decisiv la elucidarea unor aspecte militare locale, ca și „*Starea de veghe*” (1987), monografia Regimentului 21 Mecanizat sau „*General Traian Moșoiu, Arhanghel al bătăliei pentru Ardeal*” (2002).
- *Tematică religioasă: Educația din copilărie sau maturitatea vârstei m-au îndemnat spre asemenea titluri, am fost întrebat la o lansare a cărții „Puterea credinței” (2001)?*. Datorită formației profesionale, de până în 1990, nu prea frecventam biserica. Credința o ai sau nu. De credință nu te poți lepăda. A o manifesta sau nu este o chestiune personală. Așa că, după 1990, mergeam duminica la Sfânta Liturgie, după ritualul din tinerețe. La Mănăstirea Sf. Cruce,

din Oradea, la a cărei facere am pus și eu umărul, de Florii în 1999, în timp ce ascultam cântările, mi-a venit ideea – sau am primit porunca ?! - de a scrie o carte despre felul în care s-a manifestat credința în armată, la soldat, în tranșee. Dar cum subiectul era unul mai degrabă religios și unde cunoștințele mele mai trebuie completate, am cerut binecuvântarea P.S. Sale Ioan, episcopul Oradiei de atunci. M-a privit cu bunătate și m-a întrebat: „De ce vrei domnule colonel să scrii o asemenea carte?”. Am răspuns militărește „*pentru a spăla din păcatele tinereții!*” Atunci, a reflectat puțin și mi-a cerut să vadă cartea pe care s-a oferit s-o prefățeze. Dar nu aveam decât ideea. Și de la Florii, până la Sf. Gheorghe, în timp ce se făceau ultimele pregătiri de târnosire a Bisericii Militare, ne-am învrednicit a scrie lucrarea, cu binecuvântarea episcopului, în nici două săptămâni. „*Apreciem în mod deosebit lucrarea «Puterea Credinței» și ar putea fi socotită un unicat în această privință. Considerații privind credința la militari, capitol în care autorul prezintă statornicia în credință a poporului român, care a fost încreștinat de la început, odată cu formarea sa, deci strânsă legătură dintre popor și istoria Bisericii creștine și în mod special dintre armată și credința creștină. Lucrarea de față o socotim folositoare atât pentru laici cât și pentru militari. O recomandăm cu toată căldura*”. O originală cercetare și contribuție la relația armată-apărare, prin cele peste 70 de biserici construite în Bihor cu ajutorul armatei o reprezintă: „*Biserica, al doilea brâu de fortificație la granița de vest a României Mari*” (2018). Tematica volumului prezintă o probă de echilibru în descifrarea unui important segment al luptei românilor transilvăneni, înglobați în temnița popoarelor imperiului Austro-Ungar. Biserica fiind în centrul luptei ca al doilea brâu de fortificare moral-spirituală. „*Autorul pătrunde adânc în izvoare, aduce argumente extrem de serioase, pentru timpul în care în Ardeal, limba și credința erau interzise. Cartea răspunde pe deplin îndemnului: Lăsați copiii să meargă la izvoarele istoriei! Au stat în apărarea acestor mari valori biserica, școala și armata*”, conchide în prezentare Pr. dr. Ioan Mircea Ghitea. Și în fine „*Vlădica Nicolae Popovici - de strajă la granița de vest a României Mari*” (2023), o sinteză a prezenței pe front și printre militari a Episcopului Oradiei.

- **Cercetări științifice:** Cele mai multe lucrări au caracter științific, sunt rezultat al multor ani de cercetare prin arhivele și bibliotecilor din țară și din Ungaria și se referă la acțiunile de luptă ale armatei române din războiul întregirii și din campaniile din răsărit contra bolșevismului U.R.S.S. și în apus contra hitleriștilor și hortiștilor: „*Politica de apărare a Vestului României*” (1930-1940), - la origine teză de doctorat susținută în 2006 – are ca problematică una dintre realitățile importante ale istoriei statului român în perioada interbelică. Reconstituie fortificarea graniței de vest a României. „*Autorul a parcurs un număr impresionant de lucrări, după care a investigat fonduri documentare, informații istorice inedite, referitoare la tema cercetată. A conceput riguros demersul științific, formulând frecvent considerații personale, cu caracter de originalitate*” remarca în prefață prof. dr. Viorel Faur. „*Semnături decisive pentru politica de apărare a vestului României*” (1930-1940), apărută în 2007, vizează politica militară din vestul României. Toate semnăturile sunt reproduse după documente originale din arhivă, fapt ce le adaugă importanță și întărește asumarea. „*Marșul spre marea unire. Războiul românilor ardeleni. Campania 1916 a Diviziei 11 Infanterie*”, (2018) o lucrare amplă - în viziunea prof. dr. Jipa Rotaru - abordând, de la origini și până la 1918, tot ceea ce ține de specificul, permanența și continuitatea românilor în spațiul geografic balcano-carpato-danubiano-pontic, lupta lor multi-seculară pentru independență, unitate dar și identitate națională. Datorăm atât de mult celor care ne-au fost precursori și dascăli, încât, limba

noastră românească, împodobită cu alese cuvinte, devine coronița cu lauri pe care o merită aceia care au făcut fapte demne de a fi consemnate de istorie. „*Ordinele de Zi și de Operații*” (2011) vor purta cititorul pe urmele pașilor din teatrele de operații pe care Divizia 11 Infanterie le-a presărat cu eroi. Fiecare Ordin de Zi glorifică, înalță, preamărește, pilduiește și proiectează o nouă speranță de virtute, glorie și onoare militară. „*1940-Strigatul de durere al românilor. Atrocitățile horthyste în Ardealul ocupat*” (1940-1944), (2017). Formula românească „*lertăm, dar nu uităm!*” se încadra perfect în psihologia și mentalul nostru. În fond, o carte se prezintă singură, alături de autor, iar acesta are o operă bine articulată, temeinic argumentată, pe această tematică, și nu numai, atât de dureroasă! „*Meritul autorului de a descoperii noi documente din arhive diferite este exemplificat și de astă dată, bibliografia istorică devine mai bogată, mai diversă cu această nouă lucrare riguros documentată. Fără documentul scrierea Istoriei riscă să treacă în fabulație, în politică și minciună*”, menționa în prefață prof. univ. dr. Mihai Drecin. În „*Cazemata*”, găsim o concluzie originală, susținută prin demonstrarea tărie cazematelor, a caracteristicilor de foc și moralul trupelor. Conștiința națională ca element strategic nevalorificat, reprezintă o demonstrație logică de a convinge. Autorul coboară printre ostașii, urcă spre Pădurea „Eminescu” și intră în cazemată cu „unchiul Văsălică”, apoi de vorbă cu guardul de geniu Mălinaș și îl însoțește în retragere pe slt. Țepelea, pentru a înțelege atmosfera epocii. Așa mi-am format convingerea că la ardeleni „*jurământul nu-i vorbă în vânt!*”. Remarc mesajul frumos al Cazematei: „*Țara trebuie predată urmașilor întreagă!*”, sublinia în prefață col. prof. dr. Ion Giurcă. *Pași pe caldarâm. Incrustări istorice, de la Pacea 1815-Viena-la Dictat 1940*, buletindecarei; urmează volumul 2 *Pași pe caldarâm-Românii sub coroana habsburgică*.

George ROCA: De câțiva ani publicați și coordonați la Oradea o revista de prestigiu numită „Cetatea Cavalerilor”. Care este scopul acesteia, cărui segment de cititori se adresează, cine sunt colaboratorii dumneavoastră?

Constantin MOȘINCAT: În septembrie 2024 scoatem numărul jubiliar 50 al revistei! Nu știu dacă-i mult sau puțin. Știu că ecurile sunt pozitive și de natură a ne îndeamna să continuăm. Membrii cosiliului științific și de redacție, ca și corespondenții noștri voluntari din țară și străinătate ne urmăresc și susțin. Și amintesc seria susținută de Ing. Angela Faina, din Canada, care a ajuns la episodul 35 cu *Epopoea Mihai Viteazul*. Revista are o tematică de cultură și istorie națională și universală. Pentru cuprindere, la inițiativa dr. Aurel V. David am instituit o rubrică: numele de român, alături de celelalte: națiune română, salonul cavalerilor, documente, opinii și recomandări. Prin acestea asigurăm o paletă largă de cercetări și creații literare și cercetări științifice. Fiind scrise într-un stil accesibil urmărim ca cititorii să se acomodeze și cu rigorile academice ale cercetătorilor care publică eseuri, recenzii și studii.

George ROCA: Cum vedeți viitorul județul Bihor – din care proveniți - și în special a municipiului Oradea? Căci doar tot se zice că Oradea a fost desemnat cel mai frumos oraș din România!

Constantin MOȘINCAT: Oradea a fost totdeauna un centru cultural, o poartă deschisă între occident și orient. Faptul că aici în Cetatea Oradea își formau stagiul căpitanii împărătești, că aici a funcționat un centru cultural și astronomic medieval și o vastă bibliotecă, a creat acest prestigiu nobiliar orașului. Apoi a devenit centru universitar.

Organizarea lui timpurie, cu atestare din epocile bronzului și a fierului, ca și în vremea Voievodului Menumorut, reprezintă o continuitate de cultură de la bronzurile culturii Otomani, la cea a dacilor de Clutură Criș, sau Tășad. Vitrinele muzeului Țării Crișurilor sunt pline de podoabe de aur și argint, precum și de monede și alte artefacte, provenite din săpăturile arheologice locale, zonale.

Apoi desigur că revista „*Familia*” a lui Vulcan (cea mai veche și longevivă revistă scrisă cu alfabet latin) și lansarea de către acesta a Luceafărului Eminescu, sunt repere exclusiv orădene. Păcat că nu sunt suficient valorizate sub aspect turistic. Bogăția și binefacerile apelor termale de la Băile Felix și 1 Mai, funcționează sub capacitatea și beneficiul acestora. Dar vin din urmă alte centre mai mici, dar atractive: Mădăras, Salonta, Livada, Sânicolau, Tămășeu, Săcălăsău, ș.a. Oradea turistică se limitează la acele clădiri stil „Art Nouveau”, arhitectură de sfârșit și început de secol XIX-XX, refăcute în ultima vreme, iar partea efectiv clădită în ultimii 50 de ani a rămas în umbră, cel puțin sub ampla îndrumare turistică oficială. În rest se pare că originalul și autenticul din „Toamna orădeană”, care se întindea pe parcursul unei luni de zile, și parcă nu era cuprins tot, s-a subțiat la o săptămână înfestată cu *străinisme*. Și asta nu cred că avantajează mediul cultural local. Bani oficiali sunt aruncați pe „spectacole” gratuite – cu iz electoral – pe te miri ce...

Îmi amintesc cu plăcere de colaborarea avută cu profesorii Liviu Borcea, Mihai Drecin, Sever Dumitrașcu (și frumoasa revistă „Munții Apuseni”), Viorel Faur (n.a. citarea fiind în ordine alfabetică). Așa s-au statornicit și relații reciproce de cunoaștere a Muzeului Țării Crișurilor și a bunelor relații cu Barbu Ștefănescu, Gh. Gorun, Aurel Chiriac, Doina Ignat ș.a. Peste ani am ținut legătura cu cei menționați și am realizat chiar schimburi și/sau împrumuturi de obiecte din patrimoniul celor două instituții. Am făcut, cu dr. Iudita Călușeru, o expoziție temporară „*Primăvara întregirii*” (1994 - sintagmă care se menține în expoziția muzeului), folosind materiale documentare de la cele două muzee și arhivele bihorene, având sprijinul directorilor Ioan Aurel Popovici și Bujor Dulgău, Mihai Gheorghită. Un gând frumos păstrez în amintirea regretaților oameni de cultură bihoreni: Viorel Horj, și frumoasa sa poezie, de folcloristul Crăciun Parasca, jurnalistul Stelian Vasilescu, și al său „Vestul Românesc” (periodic la care am ținut rubrica de „Tezaur militar”), Constantin Mălinaș, cu „*Familia română*”, și Biblioteca „Gh. Șincai”, cu Corneliu Crăciun, cu „*Revista de istorie contemporană*” și nu în ultimul rând, cu prietenul col. r. dr. Ioan Țepelea de la Cercul Militar cu „ASLA”, „Aurora”, „Alethea” și „Unu”. Desigur că cele mai apropiate relații le-am avut cu prof. univ. dr. Viorel Faur, care mi-a fost și coordonator la doctorat, și cu prof. univ. dr. Mihai Drecin.

Foarte multe sesiuni științifice, simpozioane, recenzii, lansări de carte le-am realizat cu participarea și sub patronajul lor științific. Cred că aici ar fi locul potrivit să aduc mulțumire aparte d-lui prof. univ. dr. Viorel Faur, conducătorul meu de doctorat, universitarul sub a cărui patronaj științific am organizat cea mai mare și importantă întreprindere pe tărâmul Muzei Clio. Domnia sa a devenit și primul cavaler și președintele de onoare al Asociației Naționale a Cavalerilor de Clio. Apropo, că am mai specificat, la început aceasta a fost doar o provocare de a încerca să adresăm o mulțumire, o recunoaștere a meritelor științifice ale aceluia care trudeau, fără a le fi recunoscute oficial meritele pe tărâm științific, cu trimitere la serviciul către patrie. Așa am ajuns să înregistrăm statutul juridic al asociației, și să perfecționăm acțiunile inspirați de Muza Clio. Sabia păcii reprezintă instrumentul luptătorului Cavaler de Clio, pentru adevăr! Și mai subliniez faptul că domnul prof. Viorel Faur a susținut și întotdeauna a contribuit la ridicarea nivelului științific al dezbaterilor la care a participat.

Bihorul merge în curent cu valul țării, dar este lipit și cu partea bihoreană din Ungaria. Păcat că potențialul economic nu a fost exploatat corespunzător. Unele obiective turistice privatizate – Peștera Urșilor ca și Stâna de Vale –, au rămas nefolosite corespunzător. Există în prezent o mai mare preocupare pentru drumurile de legătură și astfel veți compara *Imagini din Bihor* (2000) cu ceea ce a mai rămas din vetrele de cultură surprinse atunci. Și aici ar fi de remarcat că nu întotdeauna cultura scrisă este stimulată. Cea de limbă maghiară susținută și de guvernul de la Budapesta și unele proiecte finanțate cu „dedicație”.

Cât despre frumusețea orașului, nu mă pronunț, deși-i cunosc evoluția în ultima jumătate de secol - nu am criterii și măsură pentru comparație cu altele. Cert este că lumea aici este așezată - deși zgândărită politic uneori, cu teme puerile -, mai sar scânteii culturale dătătoare de speranțe. Lumea nici n-a început și nici nu se sfârșește cu noi! Câtă vreme se mai aude vioara cu goarna, care cântă marșul de întâmpinare a mireșelor, la intrarea la cununi, e semn că veșnicia dăinuie în Bihor!

George ROCA: Ce deziderate de viitor ați avea?

Constantin MOȘINCAT: Când îmi amintesc de zicerea generalului profesor dr. Gheorghe Tudor-Bihoreanu, distins colaborator, care spunea: „*Ce-i deasupra liniei este realizare, ce-i sub... e folclor*”, apoi pot să spun cu satisfacție că pe mine mă mulțumește bilanțul anterior prezentat. Este ca o viață trăită, o viață nevisată! Cât despre viitor îmi doresc doar sănătate. Știți cum se spune toate la vremea lor. E greu de crezut că ce n-ai făcut cât ai fost în putere vei împlinii când „*vremea a trecut prin noi*”!

George ROCA: Un apel către cititorii noștri, vă rog!?

Constantin MOȘINCAT: Uneori se atribuia cui nu trebuia îndemnul: „Învățați, învățați, învățați!”. E valabil oricând, pentru oricine. Și mai ales cu folos! Vrednic să fii, să vrei și să poți! Munca, a fost lecția de viață pe care am învățat-o de la străbuni, și pe care am așternut-o în rânduri, rostuite în mai multe volume și articole. Din această învățătură, care susține ca și coloana vertebrală trupul omului drept, se desprinde credința și voința de a muncii. Felul meu de a fi e munca, fizică sau intelectuală. E drept că uneori o cam încurcam pe consoarta mea cu dosarele și cărțile răvășite peste macrameurile din sufragerie. Când isprăveam câte o carte le mai strângeam, să fac loc la altele. Și iar veșnica desfășurare a unor episoade mai puțin cunoscute de public despicate în fire pe masa de lucru.

Ca esență nobilă pentru viitorime, se cuvine a aprecia creația și harul cu care, colaboratorii menționați anterior, abordează domeniul cultural, stiințific, al artelor și unde se remarcă prin lucrările semnate, în domeniul istoric, evocarea unor evenimente, strategii și momentele marcante ale existenței țării noastre, a României de la granițele sale. Ca fiu al acestor plaiuri mioritice am încercat o surprindere originală, cu justificată măsură, în marș ostășesc prin Vestul Românie, pe Câmpul istoric a lui Menumorut, căreia i-am dat obolul cinstirii, al respectului și recunoștinței față de strămoși, precum rezultă și din mesajele lucrărilor mele. Credeți că de o astfel de obișnuință te poți lecuiri? Către cititori mi-aș îndrepta gândul cu îndemnul de-a fi mândri că s-au născut și că sunt români! Acest destin ni l-a rânduit Atotputernicul Dumnezeu și Lui să-I mulțumim în veci! Amin!

A consemnat,
George ROCA
Sydney, Australia -Oradea, România

6 august 2024